

מוחר לבוא בקהל, ותמה עליו בזה והוצא באזהרה ע"ש.

(ז) אמנם לענין אם היה לנו הרשות להכריע בין אשלי ברצני הג"ל, היה נראה להלדיק שיטת הסוברים, ולא אמרינן בזה דד"מ דינא, דהנה כל עיקרו של המהריב"ל בנויים, על מה שהודש גומר, דבכה"ג לכ"ע דינא דמלכותא דינא, דאפילו לדעת בעל התרומה, שכתב, דל"ש דינא דמלכותא, אלא בדברים שהם עסקי המלך וכו', מ"מ בעבדים ושפחות מודו, וכמו שאמרו (בפרק החולץ), מוהרסקויהו דהני בעפסי דמלכא מנה, ומלכא אמר מאן דלא יהיב כרגא, לישתעביד למאן דיהיב וכו' ע"ש, וכ"ז ל"ע, דהרי למ"ד דדוקא בעסקי המלך אמרינן דינא דמלכותא דינא, שאני דינא דעבדים דשם (יבמות דמ"ו וב"מ דע"ג), דהוי עסקי המלך, משום דלא יהיב כרגא, וכדמוכח נודברי הריטב"א שם, שכתב צ"ח"ל, דמכירת הגזר מכירת עבד גמור כי המלך קנאש במלחמות, וע"י כן הניחש בארלם, דאם לא יפרעו המם, שיוכל למוכרם לעבדים וכו' ע"ש, וכי"ז כתב בשיטה מקובלת (ב"מ) שם בשם הראב"ן, וכה"ג כתב ברמב"ן (יבמות) שם, — ועוד כתב שם הרמב"ן בשם החוס, שפרשו, שהם זמנן לבנו לרב פפא, ושעבדו זמנן לכרגא וכו' ע"ש, לפניו בודאי אין לו ענין לנ"ד, — אלא אף לפי מה שפרשו איננו, מ"ל דדוקא בכה"ג דהוי מעסקי המלך, דינא דמלכותא דינא, וכשיטה שאר פוסקים הג"ל, — וכפי מה שהעלה בחש"י השיב משה (סי' ל'), העיקר להלכה באלו הפוסקים, ולא אמרינן דינא דמלכותא דינא, רק מה שנוגע להמלך ומנת המלך ע"ש, — ואף דמחש"י המהרש"ד שם (בסי' קל"ד), נראה דבנ"ד, א"ל לדד"מ דינא, מזד הלכה, אלא כיון דמלך המלוכה, לא נכנסו ברשות ישראל, מפני שהמלכות מקפדת, שוב אין להם דין עבדים ע"ש, מ"מ משאר פוסקים לא נראה כן, אלא תלוי בהלכה אם דינא דמלכותא דינא כנ"ל.

(ח) אמנם עלה דעתו בהשקפה ראשונה דלכאורה אפשר למיזל דרך רחבה יותר, והוא עפ"י מה שכתב בחש"י חת"ס (חיו"ד סי' רנ"ז), בהסבר דברי החלקת מהוקק והב"ש (א"ע סימן קכ"ב סעיף ו'), בענין הפרדת אוחיות הדבקים, דהוי כפק פלוגתא אם הוי חק תוכות, ע"כ נגע דהוי נכתחילה, מחמירין, ובנישט שמת הקד, דמחשב דיעבד, ולא יבואם לדי גניחה, סמכין ארוב הפוסקים דל"ה חק תוכות ע"ש, והיינו כיון דיש

פוסקים דס"ל דאף לכתחילה שרי, ויש פוסקים דאף בדיעבד אסור, ומסתבר טעמיהו של המחמיר, ובמפורש עבור וכו' (א"ח סי' ל"ב), ע"כ אף דמחמירין לכתחילה לחוש לשיטת המחמיר, מ"מ בדיעבד שרי, וע"י מש"כ בזה בספרי מנחת יצחק (ח"ב סי' י"א אות ע"ג) ע"ש, כלומר דכדאי הם הפוסקים דמחמירין אף לכתחילה ומסתבר טעמיהו להחיר עכ"פ בדיעבד.

(ט) ואם כן כמו כן נאמר בנ"ד, דאף לכתחילה יש לחוש לשיטת המהריב"ל ודע"מ, שלא להחיר למחר לישא שפחה כזו לכתחילה, כדי שלא ליגע בחש"י איסור דאף לכתחילה, מ"מ אם נשא, ויולדו להם בנים, א"כ כיון דלפוסלו מקבל, אין לך דיעבד ועגון גדול מזה, וכמ"ש בחש"י רעק"א (סי' קכ"ג), והוצא בפת"ש (א"ע סי' י"ז ס"ק י"ג), יש לסמוך על הפוסקים ולא אמרינן בזה דד"מ דינא, ומותרות בקהל אחרי השחרור.

(י) וכיון דחתאן לזה, אפשר להתחכם בהמלאכה נכונה, שלכמזר בעלמא, יהי מותר לכתחילה מטעם מ"מ, והבנים יהיו מותרים מטעם דיעבד, והיינו, שיקנה נכרות שצריכה ליכנס לנת ישראל, בתורת שפחה, ולהעבילה בקבלת עול מלוות לשם עבדות הכל במבואר (ציו"ד סי' רס"ו), ואח"כ תקבל השפחה בעלמה על מלוות, ותעבול לשם גירות, בלא רשות האדון שלה, אבל תעשה הכל בדת וכדן לפני צ"ד במבואר שם (סי' רס"ח). והנה אם חל עליה שם עבדות, וגופה קנוי להאדון, בגירות אינה גלוס, שאי אפשר לה להתגייר בלא רשות אדוניה, ובמבואר (בסי' רס"ז), וע"י מה שכתב מהריב"ל שם, וחש"י מהרש"ך (חלק א' כרך א' שאלה ח') ובשאר פוסקים, — ואם אין גופה קנוי להאדון, שוב מהני הגירות שלה, — א"כ הרי הממחר יכול לישא אותה לכתחילה בלי שום חשש, מטעם מ"מ, דהרי היא אחת מתרתי, או שפחה או גיורת, ומותר בשתיכם, — ובנוגע להולדות, אם יש לאמם דין שפחה, מותרים לבוא בקהל אחרי השחרור, ואם יש לה דין גיורת, אסורים לבוא בקהל, ותלוי בפלוגתא הג"ל, אבל כיון דבנוגע לדידהו שוב הוי דיעבד ונקוס עגון, ומסתבר טעמיהו דהמחמיר, שפיר יש לסמוך על המקילים.

(יא) אבל אחרי שזכי נחמתי כיון שלא שמענו בדורינו או בדורות הקודמים הסמוכים לדורינו שיטעו מעשה כזה בודאי עעמם ונימוקם עמהם ובמבואר בדברינו בסימנים שאח"ז.

מהר"ר יצחק אשכנזי ז"ל (ושפיר העיר כהד"ג שזכר
 האר"י הקדוש ז"ל), דאף למ"ד דינא דמלכותא
 דינא, אפילו אם יכה דין המלך מחדש, כל שבעד
 והשפחה נקנו קודם בגזירה הזאת, אין כח בדינא
 דמלכותא לפטרו מאיסור אדוניו בלא גט שחרור
 עיי"ש וק"ל, — וגם מה שדן כהד"ג (באות ה')
 בעלת חכם, שאחר שיקרה אותה ישבע ע"ד רבים
 שלא ישבעד בה וכו', — ז"ע, דאם נאמר דדמ"ד
 בזה, מה יועיל מה שנשבע אח"כ, כיון דנשעת
 קני, לא חל הקנין הגוף, ואם משום דסוף כל סוף,
 לא ישבעד בה, אין לדינא דמלכותא כלום בזה,
 אי"כ אי"ל שזועב, וכמ"ש כהד"ג בעלמו אח"כ,
 ובצרה הפוסקים המחמירים, נראה דס"ל, דכיון
 דעכ"ה אסור להשבעד בה עפ"י דד"מ, ממילא
 אין בזה אפשרות לקנין הגוף, — והעיקר בזה,
 נשי"כ כהד"ג מח"י שליט"א, והרבה יש לדון, אם
 המריק בזה דד"מ דינא, וכמ"ש גם אני בעניי
 בקונטרסי.

ג) **וימחול** כבוד מח"י שליט"א לחוות דעתו, בנגע
 להכחילא שכתבתי בקונטרסי (מאות
 ט) ולהלן שהוא בעלמו לא יעבור על
 שום איסור, אפילו לכתחילה, ולהבדיל
 וכו' בדיעבד, והשנתי על עוד איזה המחלות, אבל
 לדעתי זה הפשוט יותר.

ד) **וכמ"בן** שאם היה מניחות להיתר כני"ל, היה
 לריכס עוד למודעי, אח סדר הנשואין
 בכה"ג, וכמ"ש בכה"ג שם (אות ל"ב), שצריך
 שיפרש שאינו בא עלי בחורה נשואין עיי"ש, ואי"כ
 כל עיקר שם נשואין שהזכירו הפוסקים, כמו שני
 האר"י הקדוש שם, שנחבצו ח"ה, באותם נשואין,
 הוי רק שם מושאל, דלמעשה הוי רק יהוד בעלמא,
 וכמ"ש רש"י (קידושין ד"ו ע"א) עכ"פ דהיה
 שפחה נחרפה לאיש, למ"ד דנשפחה כעניית הכחוב
 מדבר ט"ש, — ומש"כ שם בכה"ג, שצריך שיפרש
 שאינו בא עלי בחורה נשואין, ומשמע, הא סחמא,
 חיישינן דבא עלי בחורה נשואין, ז"ע קצת, דרק
 בישראל כשר, דאסור נשפחה, ע"כ אמרינן לכו"פ,
 נשפחה, דבדאי שחררה, משום דאין אדם עושה
 בעילתו ב"ז, אף בזה עלי רק באקראי, ונכ"ש א"כ

נושא אותה לאשה, וכמבואר כ"ז בש"ס ופוסקים,
 (י"ד סי' רס"ז סעיף ס"ט אי"ע סי' ע"ו סעיף י'
 וקני"ו סעיף ב'), ואף נשפחה דאחריו, אם היה
 בהסכמת אדון שלה, כי אם לאו דשחררי, לא היה
 מעבד איסורא על ידו עיי"ש, אבל בממזר דמוחר
 נשפחה, ל"ש כ"ז, ומכ"ש הירא דנושא אותה בשביל
 חקנת הבנים, ואם שחררה לא הועיל כלום בחקנתו,
 ואפ"ל דטעמיה, משום דאיכא למיחש לאינשי דלא
 ידעי דינא, ויכוונו לשם נשואין, ע"כ צריך לפרש
 בדינא שלא לשם נשואין.

ה) **ואם** היו עושין כהמלאה דידן, נראה דאם הוי
 שפחה, יפרש נשעת קידושין, דמקדשה
 רק אם היא גיורת, אבל אם יש לה דין שפחה,
 אין רצונו לשחררה, ורק בא עלי שלא בחורה נשואין,
 ואם הוי שפחה של אחרים, ע"י חשו מצי"ע (ח"ב
 סי' קצ"ט), אז יאמר האדון שלי בפירוש קודם
 הקדושין, שאין רצונו לשחררה, ויכלל כממזר לקדשה,
 בלא שום תנאי, משום ספק גיורת, או אפשר משום
 הולאה לעו, דלא יאמרו, דהיתה גיורת גמורה,
 עוב יותר שיפרש כני"ל, — וע"י פח"ש שם (אי"ע
 סי' ד' ס"ק כ"ד) נשם ספר בני חייה נשם מ"כ,
 והרמ"ע מפלנו, עלה לספק ממזר לעבר בניו,
 שישראל ישחרר שפחה, ע"י שחגשא לנשר, והספק
 ממזר ישא אותה ממ"י עיי"ש, וכה"ג כחז בכה"ג
 שם (בגז"י אות כ"ו), שצקושי החירו לקראי בעלה
 כני"ל עיי"ש, וכיניו שהאשה משוחררת אם הוא
 כשר, ואם לאו היא שפחה, ועכ"ה ילערך לקדש
 מספק כני"ל, ואם יפרש או לא יפרש, חלוי במה
 שכתבתי, — ומה שצקושי החירו, משום שהרבה
 פוסקים לא הסכימו לשחרור על תנאי כזה, דאי
 אפשר להתברר, ע"י ברבי יוסף שם (בסוף הכימון),
 ובאור הפוסקים שם (אות פ"ג ב'), משא"כ
 נד"ד, דהא דהוי ספק גיורת, לא הוי משום תנאי,
 חלא כמבואר בקונטרסי עיי"ש.

וימחול לכחוב חו"ד בזה, וכנני בזה מח"י דו"ש
 חב"ר כל הימים וחותם בכל חותמי ברכות

יצחק יעקב וייס

סימן נ

בענין הנ"ל לברר שיש פקפוקים רבים בזה

עוד להנ"ל

אחדש"ה באה"ר ואה"ע.

א) **דהנה** י"ל דטעמא רבה איכא בדבר, מה
 שנחבטל ע"כ ז', דבדאי לא נעלם מעיני
 גדולי הדור שלפנינו, גם בהמלאה שכתבנו, חלא שיש
 לומר שחששו לבי חששות גדולות, אי' מלד הכלכה,
 ובי' מלד מכשול.

ב) **מצד** הכלכה: דבדאי לא ילאנו בכל זה מירי
 הערמה, שכל ענין של השפחות בזה, לא

הנה אחרי בנותי ע"כ בענין שפחה לממזר, באחי
 לידי מסקנא, שאף שאם ידמן מעשה כזה,
 שאי יקנה עבד בלא שום הערמה, יש ראיות חזקות
 דלא נאמר בזה דדמ"ד, — מ"מ לחדש כן בדרך
 הערמה כעין נד"ד, אי אפשר מטעמים דלהלן.

נעשה רק להערמה, כדי שחיה לו לאשה, וחקקה
 הננים, והיו הערמה צודאי, או לו או להננים, דאם
 אין כאן שפחה, יש כאן משום גוי, ונוגע לו לאיבור
 דאר, ואם יעשה כהמלאכה דידן, אז להננים נוגע
 באיבור דאר, דאם אין כאן שפחה, אז יש כאן
 גזירה, והננים ממחים, ואסורים לנוא נקבל מדאר,
 ולכמה פוסקים הערמה צדאי אסור, כדמוכח (במס'
 שנת דק"ט ע"ג), דאיתא שם, הערמה קאמרת,
 הערמה צדצנן היא, ופי' רש"י הכ הערמה לא
 באיבור דאר הוא, אלא באיבורא דרבנן וכו' ע"ש,
 אלמא דאי דאר, לא הוה שריץ הערמה כלל, ואפי'
 צדצנן, אמרינן היכא דמוכח מילתא, אין מערימין,
 וכמ"ש כ"ז בצבור שור (פסחים דכ"א ע"ג) ע"ש,
 וכמו כן הכא הוי בני תרתי, אי דאר, צי דמוכח
 מילתא טפי דהוי רק להערמה, ועי' ש"ת בית
 אפרים (אר"ח סי' לג), מש"כ ליישב מה שהקשו
 על זקינו ה"ל, והביאו בשמ"ת (אר"ח סי' תמ"ח
 סק"יז), — ואף אמנם צמקור חיים שם (ביאורים
 סק"יח) והחיי"ח נשמח אדם (ה"פ מכירת
 בהמות שאלה ח') ותשרי חת"ם (אר"ח סימן ס"ב
 וק"ג), השיגו על הבכ"ש, וס"ל דגם במילי דאר,
 התירו הערמה, מ"מ גם יש מקומות שאסרו הערמה,
 וצ"ח כתב בחיי"ח שם, דאין לדמות מילתא למילתא
 צזה, והיכא דאמרו אמרו עיי"ש, וא"כ כיון שלא
 ניתן לנו הרשות לדמות מילתא למילתא צזה, אין לנו
 לחדש ענין של הערמה גם צדצנן דידן.

ג) מצד משול: נשואי התערבות, דלא ליחי מיני
 חורבא, בגירי עריות, שצאים להתגייר
 רק לפנים בעוה"ר, אבל מחמת שזדקקים אותם
 כד"ת, ורובם אי אפשר להם להתקיים בקבלת עול
 מלות, שמאריבין ומסבירים להם כל הקושיים שיש
 בזה ופורשים, אבל בהודע ששייך ענין עבדים
 ושפחות צו"ל, ימלאו צ"ד של הדיוטות, שילמדו
 אותם הערמה, שיקנו אותם לעבדים
 ושפחות, אשר מלך עיקרא דינה נשחבה דינם
 צנוע לקבלת מלות, — וכנודע פלוגתא הראשונים
 בזה, דלרש"י עבילת עבדים על כרחן היא, כמ"ש
 (ביצמות דמ"ז ע"ג ד"ה כופה), ורק לכתחילה
 נריך לקבל עול מלות, שלא יבוא להכשיל אותו באו"ה
 וכמ"ש הרא"ש שם בשעתו, ועי' תוס' שם (דמ"ח
 ע"א ד"ה אלה), וכן ס"ל להר"ן והגמ"י והב"מ
 כרש"י, הביאם הש"ך (יו"ד סי' קכ"ד סק"ו) ע"ש,
 אבל הר"ף והרא"ש והרמב"ם (פ"ד מה' איסורי
 ביאה ה"ט) ועי' מ"מ שם, והרשב"א, ס"ל דאין
 נימולים, ואין מקבלים עול מלות על כרחן, וכמ"ש
 צ"ח שם (סי' רס"ז), וכ"כ צ"ע שם (סעיף ה'),
 — אמנם הש"ך שם (סק"יח), הביא על דברי
 הש"ע ה"ל, אח שיטה רש"י, בשם יש פוסקים,
 ומשמע דס"ל, דיש לחוש לשיטתו עכ"פ לחומלא,
 והנה גם לשיטת הר"ף והרמב"ם וכו' וכפסק הש"ע,
 מ"מ נשחבה דין קבלת מלות בעבדים ושפחות לקולא

מלגבי גרים, וכמבואר ברמב"ם שם (ה"א), כי"ד
 מקבלים גירי הלדק כשיצוא אחד להתגייר מן
 העכ"ר, ויזדקו אחריו ולא ימלאו עילה, אומרים
 לו מה ראות שצאת להתגייר, או אחי יודע שיתאל
 בזמן הזה דוויים ודחופים וכו' עיי"ש, וכ"כ צ"ע
 שם (רס"ח סעיף ב'), ואלו בעבדים, כתב
 הרמב"ם שם (ה"ב), הטעם הלקח מן העכ"ר,
 אין אומרים לו מה ראות שצאת, אלא אומרים לו,
 ראוך שחכנם לכלל עבדי ישראל, ותחי מן הכשרים
 וכו', ואם לא יראה לקבל מנגליון עליו שנים עשר
 חודש וכו' עכ"ל, וכ"כ צ"ע שם (רס"ז סעיף
 ג—ד), ועיין ש"ך שם (סק"ח), והיינו דעד שנים
 עשר חודש, מנגליון עליו, שמא יחזור ויתרנה, וש"מ
 דמחזיקין עליו שיתרנה, ומקור לכל זה שם (ביצמות
 דמ"ה עד דמ"ח) עיי"ש.

ד) וחזית קשה ראיתי צערוך השלחן שם (סעיף
 א'), שכח על דברי הש"ך שם, דאין
 מאריבין עמו בדברים כבגד, עיי"ש, ומקורו צדצני
 הרמב"ם ה"ל, ע"ז כתב צערוך השלחן, הטעם,
 שהרי אינו חייב צמלות, רק מה שהאשה חייבת
 בהם עיי"ש, וחז"ה, דאף אשה אם צאת להתגייר,
 אומרים לה מה ראות שצאת להתגייר וכו' כדמוכח
 צ"ח שם וש"ע, וא"כ למה יגרע עבד, אלא עכ"ח
 בעבדים טעם אחר איכא בגוי, כיון דאף מנגליון
 עמו לרעות, מכש"כ דאין מאריבין עמו צדצני לפרושי
 וק"ל.

ה) ואם כן יש לחוש לעורכי דין, שילמדו חושים
 ציבה, לעשות קנינים של עבדים ושפחות,
 כדי להקל מעליהן ענין חומר קבלת מלות, הנהוג
 בגירות, ואח"כ ישתררו אותם, וצמחורו א"ל כלל
 לקבלת מלות, וכמ"ש צ"ע (סי' רס"ז סעיף ז')
 שם, והוא עפ"י מסקנת הש"ם (ביצמות) שם, ועי'
 (קידושין דס"ב), צרש"י ותוס' ור"ה והגרי"א על
 הש"ע שם, וצמח רובם, מה שיאמרו צעת קבלת
 המלות שלכם, הכל מן השפה ולחון, וכמ"ש הרדב"ז
 (ח"ד סי' אלף ש"ם—רפ"ט), ותחילתם וסופם
 צרמי, ואם היו צאים לגייר, היו מרגישים
 צערמימותם, מחמת שהמירו עליהם צעאלתם, מה
 שאין כן בעבדים ושפחות כ"ל, — ואין לומר כיון
 שידענו שהכל רק סיבה לנשואין, ממילא יחמירו
 עליהם צחקירה ודרישה כמו צצאים להתגייר, זה
 אינו דכיון שנתן רשות, ממילא הכל יהי תלוי צצ"ד
 שצאים לפניהם, וצי דינא צחר צי דינא לא דייקא
 וד"ל, ויש לחוש לצ"ד טועין, ע"כ מכל הני טעמי
 חושש אני מאוד לחדש חדשות גם ישנות בזה.

והנני בזה ידידו מחו דושח"ר כה"י וחחס כלל
 חותמי ברכות.

יצחק יעקב וריים

מעט פלחי כניל — והיינו עפ"י דגפסק להלכה
 צ"ע (יו"ד סי' רס"ח סעיף ג'), דקבלת המלות,
 מעכב אפילו בדיעבד, אם לא היה בפני ג' עי"ש,
 וא"כ אם אחרתי אשה כזה, שלא קבלה המלות
 בפני ג', ונשאת למחר, בודאי היה מכשירון הבנים
 נקבל אחרי הגירות, שפ"י הלכה אין לאמה דין
 גזירת, — אמנם לפי מה שהבאחי בספרי מנחת
 יצחק (ח"א סי' קכ"ב), אח דברי החמדה שלמה,
 ד"ל לדברי הר"ף, גם בקבלת המלות שלא בפני ג',
 נא פסולין לברי, וכיב"ז איתא בשאר לחם רב (סי'
 מ"ד), והגאון מעשטנין (שליט"א) ז"ל חשש לזה,
 כמבואר שם (סימן קכ"ג) עי"ש, וא"כ י"ל הי"ב
 בנ"ד, מ"מ בהערך לזה, אם היה ענין של שפחות
 קודם הגירות, אף שיהי' כנגד ד"מ, לית דין לריך
 בוש, בדואי היה מחירין הבנים, ע"י שחרור וגירות
 דים כחן שני נדדים גדולים להחיר, א' דכזה שפחה,
 ב' דאם ליה שפחה, שוב הוא גוי לרוב הפוסקים.
 ד) ובוה"ל, דאף בנוגע להמחר עתמו, אם
 חתנייר עתמה אחרי השפחות, בלא רשות
 האדון שלה, ולא תקבל מלת אלא בפני אחד, אז
 כיון דעכ"פ יש עוד לזרף להשפחות, גירות כזה,
 א"כ י"ל דכ"י ס"ס, א' דלמא הוא שפחות, ואם לא,
 דלמא הוא גירות, ואף דלרוב פוסקים ליה גירות,
 וי"ל דבכ"ג לא מלפנין לס"ס, ע"י ש"ך (יו"ד סי'
 ק"י דיני ס"ס אות ל"ג) ובפמ"ג שם, ובמחודשים
 (ב) עי"ש, (אמנם על מה דלא הובאה דיעה זו
 בש"ע, הרי איתא ביד אברהם שם, לדחות מה שס"ל
 להלכות, דרעת פוסקים שלא הובאו בש"ע לא

מלפנין לס"ס עי"ש), אבל י"ל דחוי לאיטרופי,
 מה דאיתא בחכמת שלמה שם (רס"ח סעיף ג'),
 ולהפרישה בשיעת הרמב"ם, הא דנסיקן ג' הוי רק
 מדרבנן עי"ש, ויש לומר דס"ל כמ"ש המרדכי בשם
 הר"י יהודא ב"ר יו"ע ז"ל הביאו בשאר לחם רב
 שם, דמדאורי' חד נמי כשר בנ"מ וכו' עי"ש, ורק
 דהוא כחז כן בשיעת הר"ף, ולפי דברי הפרישה
 גם הרמב"ם ס"ל כן, וי"ל אף דס"ל דמעכב אפילו
 בדיעבד, מ"מ הוי רק מדרבנן, (ושוב י"ל דגם
 הש"ע ס"ל כן, ע"י בספרי שם (סי' קכ"א אות י"ג)
 ודו"ק), ואם כן הוי ס"ס בדאורי' וספק א' בדרבנן,
 כמבואר כה"ג בפוסקים, ועכ"פ סניף יש. בקיבור
 דבכ"ג יש ב' נדדי היתרא להמחר, דלמא הוה
 שפחה, ודלמא הוה גזירת, וב' נדדי היתרא להבנים
 דלמא הוה שפחה ודלמא לא הוה גזירת, — וכ"ז
 רק לדוגמא, וכה"ג י"ל ע"י קבלת מלות בליה, ע"י
 שם (ש"ך ס"ק י') ודו"ק, אבל אולי אפשר להמליץ
 עוד אופן אחר כיב"ז, אבל בלתי זאת נסגר עלינו
 הדרך כנ"ל, — אך כ"ז אם היה הלוח העבדות בלא
 שום הערמה, דאם לא כן אף שעלה במחשבותי
 תחילה כנ"ל, אבל כבר כתבתי מה שאחרי שובי
 נחמתי, ואם נמלא בכל העלות עקולי ופשוטי, יתוסף
 על מה שאין היתר יכול להחייב למעשה כנ"ל.

והגוי בזה מחוי יודיו פח, דושחיה כל הימים,
 יחותם בכל חותמי ברכות.

יצחק יעקב וריים

סימן נב

עוד בענין הנ"ל

למען השלמת הענין, אליע פה איזה הערות, בנש"י
 חלקת יעקב שם (סי' ל"ג) הסובב על דבריו
 הנ"ל:

א) שם (באות א') העיר מחוי הגאון שליט"א על
 דבריו בענין הערמה, הנה לענ"ד בודאי
 הוי הערמה גמורה, ואינו דומה לגירות, דאף דנעשה
 עפ"י סיבה, מ"מ רגום בגירות ממש, מה שאין כן
 בשפחות, אין ברגום שחיה לו שפחה ממש פשוטו
 כמשמשו, שגופה קנוי לו לזמיתות פולס, לעבוד כה
 עבודה עבד, ושאף אם ישלחה ממנו, תהי' נלרכת
 גם שחרור וכו' וכו'.

ב) לאות ג' שם, כיון דעפ"י דינא דמלכותא, אין
 מליאות לשפחות, לא הוי קנין, כיון שעכ"ה נכנסה
 ע"י לכתחילה לפטרך משיעבוד, אף שלא ברלוט.

ג) לאות ה' שם, על דבר הנאמר מלת ברה"ג ר'
 משה סאלאווייטשיק ר"י, ששמע שכבר
 נעשה מעשה כזה באנגליה, למחר איה תרדי ע"י
 שפחה, ורק אמר שאינו מקבל אחריות על אמתות

הדברים, וביקש ממני מחוי שליט"א, לחקור ולהחיות
 ע"י, קיימתי המלצה לקיים דברי חכמים, ונתברר
 לי, שהשמועה אינה נכונה, כי כאשר הייתי בלונדון,
 הוי לי המדובר מזה עם כמה רבנים, והי' להם כ"ז
 כשמועה חדשה, ואף אחד לא ידע מעובדה כזאת,
 ובכ"ג בודאי לא שמענו ראי', כי מילתא דחמי'
 מדבר דכירא לי אינשי, והנה גם אני מלידי, באחד
 הכתובים, שהי' לי עם הרה"ג מה"ר ישראל ווענן
 שליט"א ראב"ד דק"ק בודאפעסט, וכעת בירושלים
 סיח"ק, ובאשר כי ידעתיו שיש לו יד גדול ושם גם
 בספרי אחרונים, וגם ידיעה רבה מהנעשה והנשמע
 בעולם התורני, עוררתי אותו, אם ידע מאיזה
 עובדה כיוצא בזה, או אם ראה באיזה ספר מספרי
 דורות אחרונים שידברו מזה למעשה, וכן בקשתיו
 שידבר מזה, עם רבנים הפוסקים בילקוט בליקוטי
 חבר ליקוטי לספר אולר הפוסקים, אם יש להם
 איזה ידיעה מזה, וכולם השיבו לו, שאין להם שום
 ידיעה, רק ממה שהובא באולר הפוסקים בזה, אמנם
 ברה"ג כנ"ל, אין לחשוף מהרד"ם והמב"ם וכו'
 במענה בדבריו הנ"ל וכו' לא.

דעה זו נתחזקה יותר לאחר שנולד ישי הכל ראו שכולו טהור. אפילו לכלוכית של חסא אין בו, או אמרו: רוח ה' דיבר בבוץ הזקנים שטיהרו את רות לבוא בקהל ה', וכתורה עשו.

הנה נולדו גם לישי ששה בנים. כלם סולת נקיה ואין כמוהם צדיקים בכל בית לחם. גבורים בגבורה של תורה ועשר ידות להם בכל חלק טוב הנמצא בעולם. הרי החוט משולש הוא עתה: עובד, ישי, אליאב וכל אחיו — לא ינתק! כל מי שהיה מהסס קודם לכן ואמר בלבו: אין מתיאשין מן הפורענות אפילו לאחר זמן, עכשיו שנולדו שלשה דורות בטהרה ובקדושה גדולה, כבר התיאשו הכל מן הפורענות. הכל יודעים שטהור חך הוא בית ישי כלו. אין פסול בו, וממנו עתיד שיצא האור המקוה והמיוחל לכל יהודה: — עד שנולד דוד, וענך-חושך כיסה את שמי העם, כאשר לא היה עוד, ושוב לא ידע איש היכן האור שרוי. רק הקב"ה לבדו ידע.

כיסוי אחרון הוא זה. לפני הגילוי הגדול; לכן גם הכיסוי הזה היה גדול מכל הכיסויים הקודמים. לקח הקב"ה את אורו של משיח וכיסהו מעין כל חי. בתוך החושך גנז את האור.

[כי זה הוא]

יש לך אדם שהוא מכוסה בפני כל אדם אבל מפני אביו ואמו אינו מכוסה. ויש שהוא מכוסה בפני אביו ואמו אבל לאחרים הוא גלוי. אפילו יש מי שמכוסה מפני הכל, אבל כיצד הוא יכול להיות מכוסה מפני גדול הנביאים שבדורות. זה שנתן הקב"ה חכמה בלבו והוא הרואה והמביט מסוף העולם ועד סופו? ברם, סודו של דוד מכוסה היה בפני אביו ואמו. בפני כל אנשי דורו וגם בפני שמואל 'הרואה' שלא ידע בו אפילו לאחר שראהו. עד שאמר לו הקב"ה: 'קום, משחתו, כי זה הוא!'

[ה' אמר לשכון בערמל]

אמרו רבותינו זכרונם לברכה, שישי אבי דוד מגדל חרדתו שהוא חרד מפני כל נדנדד של חסא, עלתה טינא של ספק בלבו לעת זקנתו. אמר, שמא חס ושולם לא כיוונו בועז זקני ובית דינו אל ההלכה, ונמצא אני פסול ואסור עלי לבוא בקהל ה', והיאך אני דר עם אשתי שבת ישראל כשרה היא; ואני — שמא מואבי אני!

כבר נולדו לישי ששה בנים ושתי בנות קודם שעלה ספק איוס זה בלבו. ומה יועיל לתקן את העבר? אלא שלא כמדת הרשעים מדת הצדיקים, מדת הרשעים — שאינם יראים מן החסא, ואם יראים — מחמת העונש הם יראים, כיון שרואים עצמם שקועים בחסא יותר מדי, כבר הם מסקירים עצמם לעונש ואינם עוזבים את החסא. אבל הצדיקים אינם כן, אלא עיקר יראתם הוא מפני החסא. לכן אפילו בשעה שרואים עצמם שנבשלו בגופו של חסא ואינם יכולים להינצל משגיו, אעפ"כ אין הם מוסיפים חלילה שום נדנדד חסא עוד, — הלך ישי ופרש מאשתו והיה פרוש ממנה כמה שנים, ובניו ידעו.

כיון שצדיק גדול היה ישי, אמר, לא לטהו ברא הקב"ה את עולמו, כי לשבת

[שכב]

יצרו. ואין גאה לאדם לישב בלא אשה. מה עשה? לאחר כמה שנים שהיה פרוש מאשתו. לקח שפחה כנענית שהיתה בביתו ואמר לה: הרי את משוחררת על תנאי, אם כשר אני לבוא בקהל ה' — שחרורך שחרור ותהי לי לאשה כדת משה וישראל; ואם פסול אני — שחרורך אינו שחרור. והרי את בעבדותך ומותרת גם למאבי...

אשתו שהיתה צדקת ביותר. נצטערה צער גדול על שצדיק זה, בעלה. פרוש ממנה. והיתה מתאוה להעמיד ממנו עוד זרע אנשים. ראתה השפחה בצער האשה. אמרה לה: עשי בי כמעשה שעשתה לאה ברחל אחותה. ותבוא אשת ישי במקום השפחה ותתקדש מאד. ותתפלל לה'. ויתן ה' לה הריון. ולא יסף ישי לדעתה עוד. ולא את שפחתו. ומאת ה' היה שלא ידע ישי מן התמורה. ויהי כמשלש חדשים ויראו בניו כי הרתה אמם ויאמרו לישי אביהם: 'ראה, אמנו הרה לזוגים. ואנו רוצים להרגה. אותה ואת העובר שבמעיה!'

אותה שעה נצטער ישי צער גדול מאד ולבו חלל בקרבו. וכך אמר לבניו: 'הגיתו לה שתלד. ולא תוציאו לעז עליכם. ויהיה הולד מאוס ועבד לכם'. וכדי שלא יתערב הבן שיולד בישראל. אעפ"י שלא יפרסמו 'פסול'. אמר כן. שיהיה 'מאוס ועבד'.

אותו בן שגולד מהריון זה — דוד היה.

'הוא שאמר דוד (תהלים סט): 'מחר הייתי לאחי' — שחשבו שאני ממזר. 'ונברי לבני אמי' — שחשדו שזינתה' (יוסף תהלות להרחי"א. וראה שם על מקורותיו בדברי רז"ל).

[יסוריין של שמחה ואהבה]

קשים היסורים. לאו כל אדם ווכה שיוכל לקבלם מאהבה. יש לך אדם שהוא מבטט ביסורים ומתמרמר כנגד מדותיו של הקב"ה. ויש שהיסורים מביאים את האדם לידי מדה קשה מזו; כיון שהוא נרדף והכל מרחקים אותו. הרי הוא בורח ומתרחק גם מאלקיו וצוהב לגמרי את מקור חייו; נמצא שהיסוריין היו לו לרדוף והביאוהו לידי כחש וכפירה רחמנא ליצלן. כך היא מדתם של בני אדם שטופים מחלשים שאינם יכולים לעמוד ביסוריהם.

כרם דוד. גבור כל הדורות היה. ומה היא גבורתו? שהיה יכול לעמוד ביסורים יותר מכל אדם שעל פני האדמה. לכך נתנו הקב"ה באמצע הדורות. שיהא נרשא עליו כל הדורות שלפניו ושל אחריו עד שיגלה כל כחו לעת קץ הימים. כקורה זו שנתנים אותה באמצעה של התקרה כדי שתעמיד את כל התקרה. למודים הם בני שבטו של יהודה. שמשחר ילדותם הם עומדים על כל כחם וגבורתם וחכמת לבם. צא ולמד מיהודה ראש השבט שבמשך עשרים ושתים שנה עשה שלשה דורות; ער ואונן ושלה בני יהודה. פרץ חורב בני שלה. חצרון וחמול בני פרץ. וכן אהה מוצא בכלב בן ישונה ודורותיו; חור. אורי. בצלאל. שעד שהם בני שבע ובני שמונה הם עושים תולדות. ובצלאל בן אורי בן חור בן כלב. בן שלש עשרה שנה היה ומילא אותו ה' בחכמה ובתבונה ובדעת לעשות את משכן ה' ולצרף בו אותיות שנבראו בהן השמים והארץ. כאמרם ז"ל. וכן לא שלטה בתם זקנה כבשאר כל אדם. וכלביאי אריות היו עד סוף ימיהם.

[שבו]

יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: ^ה כִּי־עָלִיךָ נִשְׂאֲתִי חֲרָפָה כִּסְתָה כְּלָמָה פְּנֵי: ^ט מוֹזֵר הֵייתִי לְאָחִי וְנִכְרִי לְבְנֵי אִמִּי: כִּי־קִנְאֵת בֵּיתְךָ אֶכְלַתְנִי וְחֲרָפוֹת חוֹרְפִיךָ נִפְלוּ עָלַי: ^{יא} וְאַבְכָּה בְצוּם נַפְשִׁי וְתָהִי לְחֲרָפוֹת לִי: ^{יב} וְאַתָּנָה לְבוּשֵׁי שֵׁק וְאַהִי לָהֶם לְמִשְׁלָל: ^{יג} יִשְׁיחוּ בִּי יוֹשְׁבֵי שַׁעַר וְנִגְיָנוֹת שׁוֹתֵי שִׁכְר: ^{יד} וְאַנִּי תִפְלַתִי־לָךְ | יְהוָה וְאַדְנִי יֵאָדְוָנִי עַת רְצוֹן אֱלֹהִים בְּרַב־חֶסֶדְךָ עֲנֵנִי בְּאַמֶּת יִשְׁעֶךָ: ^{טו} הַצִּילֵנִי

יוסף תהילות

י"ד וְאַנִּי תִפְלַתִי לָךְ ה' עַת רְצוֹן וְהַנְמִשְׁךְ. אִפְשֵׁר לְפָרֵשׁ בְּמָה שֶׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבִרְכָה, כְּתִיב (ישעיה נ"ה,ג.) "דַּרְשׁוּ ה' בְּהַמְצָאוֹ" וְכִתִּיב (זכריה ד,ו.) "בְּכָל קְרָאָנוֹ", כֵּאֵן בִּיחִיד כֵּאֵן בְּצִיבוּר. וְהִנֵּה אִמְרִינֵן בְּעֵלְמָא מֶלֶךְ כְּרַבִּים דְּמִי. וְהִנֵּה אִמְרוּ (פֶּרֶק קַמָּא דְעֵבוּדָה זֵרָה ד:): לֹא הָיָה דוּד רַאוּי לְאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים שֶׁאִם חֲטָא יַחִיד וְכוּ'. וְהִשְׁתָּא אִי אִמְרִינֵן דְּמֶלֶךְ כְּרַבִּים דְּמִי, יֵשׁ מְקוֹם לֹמַר דְּאִזְדָּא לִיהָ הָא דְלֹא הָיָה דוּד רַאוּי לְאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה, דְּלֵהוֹרוֹת תְּשׁוּבָה לִיחִיד לֹא אִפְשֵׁר, דְּהוּא כְּרַבִּים. וְלִרְבִּים, אִינֵן אֲנֵן צְרִיכִין לְדוּד הַמֶּלֶךְ עֲלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, דִּילְפִינֵן מִיִּשְׂרָאֵל, דְּעֵשׂוּ הַעֲגָל וְנִתְקַבְּלוּ. וְאִם נִאֲמַר דְּהָא כְּרַבִּים דְּמִי, לִיתָא, וְדוּד הַמֶּלֶךְ עֲלֵינוּ הַשְּׁלוֹם דִּינוֹ כִּיחִיד, וְשִׁפִּיר אִמְרִינֵן דְּלֹא הָיָה דוּד רַאוּי לְאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים לְהוֹרוֹת תְּשׁוּבָה לִיחִיד. אֲךָ מִצַּד אַחַר יֵשׁ גְּרִיעוּתָא,

טו. מוֹזֵר הֵייתִי לְאָחִי וְנִכְרִי לְבְנֵי אִמִּי. אִפְשֵׁר בְּמָה שֶׁמִּצָּאֵתִי בְּסִפְרֵי קְדָמוֹן (תּוֹרַת הַמְנַחָה כְּתִיבַת י"ד) שֶׁהָיָא מְרַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבִרְכָה (לְקוּט הַמְכִּירֵי תְהִלִּים ק"ח,כ"ח), דִּישִׁי תִבְעֵי לְשַׁפְּחָתוֹ, וְגִילְתָה לְאִשְׁתּוֹ וְנִשְׁתַּנִּית, וְחֲשַׁב שֶׁהִיא הַשְּׁפַחָה וְבָא אֵלֶיהָ, וְנִתְעַבְרָה מְדוּד. וְיִדְעוּ הַבְּנִים שֶׁהִיא יִשִׁי פְרוֹשׁ מֵאִשְׁתּוֹ, וְאִמְרוּ לוֹ, רֵאֵה אִמְנוּ הֲרָה לְזוֹנוּנִים, וְרוֹצִים לְהַרְגָּה, לֵה וּלְעוֹבְרָה, וְאִמְרָה לָהֶם אֲבִיהֶם, הַנִּיחּוּ לָהּ שְׁתִּלַּד, וְלֹא תוֹצִיאוּ לְעֵז עֲלֵיכֶם, וְיִהְיֶה הוֹלֵד מֵאוֹס וְעַבֵּד לָכֶם, זֶהוּ חוֹכֵן דְּבִרְיוֹ. וְמָה שֶׁרָצָה יִשִׁי לְבָא עַל שְׁפַחָתוֹ, כִּבְר פִּירֵשׁ הַרְמ"ע ז"ל, שֶׁהִיא רוֹצָה לְטַהֵר זֵרְעוֹ. (וְכִמוּ שֶׁכְּתַבְתִּי בְּמִקוֹם אַחַר [לְעִיל ד,ה.], בְּסִיעֵתָא דְשִׁמְיָא). וְזֶהוּ שֶׁאִמְרָה "מוֹזֵר הֵייתִי לְאָחִי", שֶׁחֲשַׁבְתִּי שֶׁאִנִּי מְזוּר. "וְנִכְרִי לְבְנֵי אִמִּי", שֶׁחֲשַׁדְתִּי עַל אִמְנוּ שֶׁזִּינְתָה. וְמִצַּד אַחַר "כִּי קִנְאֵת בֵּיתְךָ אֶכְלַתְנִי" וְגו'.